

Goriško.

Tolminsko učiteljsko društvo. Za ustanovnino „Učit. konvikt“ so nadalje vplačali: Bogotaj Vilma v Drežnici 2 K, Trebše Ivan v Sedlu 2 K, Fajgel Rafael v Sedlu 2 K in Vuga Viktor na Idriji 2 K. Dosedaj je vplačanih 96 K. Hvala! Veliko tovarišev in tovarišice še ni vplačalo. — Prosimo!

Srednješolski vestnik.

**** Razpis ustanov.** Naučno ministrstvo je razpisalo običajne ustanove za profesorje srednjih šol v svrhu znanstvenega potovanja po Italiji in Grškem. Pogoji so dokazana usposobljenost za pouk klasične filologije, zemljepisja ali zgodovine in izpričevalo o najmanj triletnem delovanju kot samostojen učitelj na srednjih šolah. Prošnje do 1. aprila.

**** Učna knjiga.** Deželni odbor kranjski je honoriral „Mineralogijo“, ki jo je spisal prof. Poljanec.

**** Roditeljske sestanke** so uvedli na I. in II. drž. gimnaziji v Ljubljani.

**** Laska realna gimnazija v Gorici.** Laska klerikalna poslanca Bugatto in Faidutti sta predložila pred časom goriškemu deželnemu šolskemu svetu prošnjo za ustanovitev realne gimnazije v Gorici z laškim učnim jezikom. Deželni šolski svet se je izrekel povoljno o predlogu ter ga podal s priporočilom naučnemu ministrstvu.

**** Umeten import** nemških dijakov v Ljubljano je uprizoril Volksrat. Bojijo se, da bi jim sicer nemške gimnazije zmrznile zaradi prepričlega števila nemških dijakov.

**** Na čeških srednjih šolah** študira letos deklet: na gimnazijah 139, na realkah 163, skupaj 302. Največ jih je v Pribramu: 28 na realki, 15 na gimnaziji.

Književnost in umetnost.

Naši zapiski, socialna revija, so po enoletnem prestanku zopet začeli izhajati. I. št. objavlja bogato in zanimivo vsebino (opozarjamo na članek „Solstvo“!). „Naši Zapiski“ bodo izhajali mesečno v zvezkih z obsegom 1 in pol tiskane pole; naročnina znaša vsakega 1 K 80 h. Uredništvo je v Gorici, Via Zorutti 3 a, administracija v Ljubljani, Dunajska cesta št. 20. Priporočamo!

Britanska svetopisemska družba, ustanovljena l. 1804, je izdala že več kot deset milijonov kron za prevode, tisk in razširjanje sv. pisma. Izdala je prevode sv. pisma v 400 jezikih. Družba ne služi nobeni posebni cerkvi in se ne peča s propagando za kako posebno krščansko konfesijo, marveč dela samo na to, da dobi vsak narod sv. pismo v svojem jeziku in to v dobrem, natančnem prevodu. Že pred 30 leti je izdala ta družba slovenski prevod sv. pisma nove zaveze. Tisti prevod je oskrbel Josip Stritar. Zdaj je navedena družba priredila drugo, temeljito popravljeno izdajo tega dela, pri kateri se je zlasti gledalo na to, da bi se slovensko besedilo popolnoma ujemalo z najboljšimi grškimi rokopisi. Prevod je jezikovno vzoren in umeven tudi preprostemu narodu.

Učna knjiga za slovenske meščanske šole. C. kr. ministrstvo za bogočastje in uk je z razpisom z dne 21. februarja t. l. št. 1332, dovolilo uporabo drugega dela J. Brinarje „Slovenske čitanke za meščanske šole“, ki jo izda c. kr. zaloga šolskih knjig na Dunaju.

Nova novela Tolstega. Iz Petrograda poročajo: Lev Tolstoj piše novo novelo, ki se odigrava v dobi ruske revolucije. Zaraditega se je obrnil na vse prijatelje, da mu priobčijo markantna mesta iz ruskega revolucionarnega slovstva počenši od leta 1900.

Jari junaki. Napisal Rado Murnik. Založil L. Schwenner v Ljubljani. Stane broširano K 2:50, elegantno vezano K 3:50, po pošti 20 h več. Murnikove spise rado čita naše občinstvo: zato ni dvoma, da seže po tej knjigi, kdor si želi dobrega humorističnega čtiva. Knjigo priporočamo zlasti učiteljstvu, ki mu je treba ob mukepolnem delu veselega razvedrila.

Amerikanska škola. Napisal Ivan Sedmak. Izdaje in naklada: Ivan Sedmak — Ilok. — Cena 1 K, str. 70. — Pisatelj natančno opisuje ves ustroj ameriškega šolstva, ki je danes na taki stopnji, da govori o njem z občudovanjem ne samo vsak Američan, temveč vsak nepristranski izobraženec. To je pisatelj napotilo, da je šel l. 1907. sam v Ameriko ter se je na lastne oči prepričal o idealni organizaciji ameriškega šolstva. Knjiga je pisana vrlo zanimivo. Morda nam kaj podobnega preskrbi „Slov. Šol. Matica“.

Bačunica za meščanske šole. II. del. Spisal France Hauptman, profesor na c. kr. učiteljskih v Gradcu. Cena 80 h. V c. kr. zalogi šolskih knjig. 1909. — Bačunica je delo priznanega strokovnjaka — s tem je rečeno vse. O uredbi knjige je pisatelj napisal posebno pojasnilo. Bačunica je učencu zbirka nalog, učitelju pa metodiški kazipot, zategadelj doseže svoj namen.

Kulturno delo.

+ Občni zbor „Slovenske Matice“ za leto 1909. bo v ponedeljek, dne 26. aprila, ob 8. uri zvečer. Samostalne predloge je po § 4. b) društvenih pravil vsaj 14 dni pred občnim zborom prijaviti odboru.

+ Odborova seja „Slovenske Matice“ dne 3. marca 1909. Predsednik naznanja, da je iz odbora izstopil ravnatelj Fran Wiesthaler; za njegovo dolgoletno in marljivo delovanje se mu izreka zahvala. Umrli sta ustanovnika Ivan Kuralt in dr. Janko Sernec, ki je med prvotnimi utemeljitelji „Matice Slovenske“ (1864). Nadalje se spominja predsednik stoletnice M. Majarja in Ljud. Gaja. Odbor je pritrdil predsednikovim nazorom o organizaciji našega znanstvenega dela. Letošnji občni zbor bo v ponedeljek, dne 19. aprila ob 8. uri zvečer. Od zadnje odborove seje (od Božiča) so zbirali reklamni, gospodarski, zemljepisni in knjižni odsek; delalo pa se je tudi v krajepisnem in tehničnem odseku. — Tisti dosednji člani, ki niso plačali članarine za l. 1908., se po § 3. društvenih pravil izbrisajo izmed letnikov. Knjige za prešlo leto, ki so že vse razpečane, so sicer pozitivne, vendar se je pokrilo le malo deficita iz prejšnjih let, zato bo treba v tekočem letu posebno štediti. Pri konkurzu za tisk letošnjih publikacij se bodo uvaževale vse slovenske tiskarne. „Simon Gregorčičev sklad, veselicega odseka Unec-Rakek“ vzame Matica v oskrbo. „Bleiweisov Zbornik“ bo obsejal kakih 18 pol; prispevke so že obljubili n. pr. dr. Demeter Bleiweis vitez Trsteniški, dr. Lončar, dr. Prijatelj, dr. Šleibinger, dr. Lokar, dr. Pestotnik, dr. Ilesič, dr. Tomlinšek; upamo tudi pridobiti dr. Murnika, dr. Štreklja, in prof. dr. Grafenauerja. Dr. M. Potočnika opis Koroske bo ilustriral. Dr. Iv. Prijatelja prevod iz rusčine „Ognjegin“ bo kmalu gotov. — Za l. 1910. se pripravlja večja knjiga o francoski dobi (dr. Vidic: Tajna korespondenca ilirsko-avstrijska; dr. Bog. Vošnjak: Ustava in uprava francoska z razlojega stališča državnopravnih ved; Sandri Majster: Vojno kretanje na Kranjskem po vojnem arhivu; Ilesič-Prohaska: Ilirija in jugoslov. literatura; Vrhovec-Vrhovnik: Vrhovec o francoski dobi; Dr. Gruđen: Narodopisno blago o francoskih časih itd.) — Gajevo-Vrazovo „Ilirsko dobo opise dr. Branke Drechsler v Zagrebu. Opis Stajarske izdala do l. 1912. dr. Fr. Hauptman ml. v Gradcu. Društveni predsednik je slov. zgodovinarjem razposlal poziv za opisovanje „Zgodovine slovenskega naroda“; odziv je poveljen; pisatelji se v kratkem sestanejo na posvetovanje. — Organiziralo se je prevajanje slovanskih literatur glede na izbor tako glede na prevajatelj; v poštev pridejo le prevodi po izvirnikih. — Ukrenilo se je o predlogu učitelja Svanjaka na Koroskem, naj bi se sistematično nabirala narodna rastlinska imena in o nekaterih rokopisih. Matica izda „Zbrane spise“ dr. Jan. Mencingerja ter uredi svojo knjižnico. V zadnjem času je došlo več krajepisnega gradiva. Zemljevid je do nekaterih dvomljivosti v pisavi imen izdelan, gre sedaj za to, kdaj ga bo vojaški geogr. zavod mogel tiskati. Zemljevidu se doda kazalo imen. Za tehnični slovar se že prepisuje določeno gradivo. Tajnikovo poročilo o tekočih poslih se je vzelo na znanje; za l. 1909. je plačalo le še malo članov.

Politiški pregled.

*** Poslanska zbornica** je bila zopet odprta dne 10. t. m. Češki radikali so sprejeli novo ministrstvo s „Pfui“ in „Abzug“ klici, Bienerth je rekel, da pričakuje uspešno zasedanje. Predsednikom zbornice je izvoljen kršč. soc. dr. Pattai. Dobil je 237 glasov. Za podpredsednike so izvoljeni: dr. Luginja, Starzyński, Steinwender, Zazvorka, Pernerstorfer. — Glede Srbije je rekel Bienerth, da ni izključeno, da pride v Beogradu po nasvetu velevaldi do izpremembe za rečno in praktično politiko.

*** Slovenec — minister.** Volitev dr. Luginje na podpredsedniško mesto v državnem zboru in odstop poslanca Pogačnika se komentira na ta način, da bodo Slovenci dobili ministra, in sicer bo najbrž imenovan kak klerikalni slovenski poslanec lahko tudi za resornega ministra. Zato se je pa „Jugoslovanski zvezi“, ki velja bolj kot napredna, odstopile podpredsedniško mesto. Nimamo nič proti temu, ampak še veseli bomo, ako se imenuje jugoslovanski minister krajan. Zastopati bo moral pri vladi slovenske koristi ter križati načrte dr. Schreinerju.

*** Reforma kmetijskega kredita.** Dr. Grabmayer je vložil v gosposki zbornici svoječasno predlog, v katerem se poziva vlada, naj čimprej vloži v poslanski zbornici zakonski načrt za reformo kmetijskega kredita. — Specialna komisija se je posvetovala o načrtu, ki ga je tozadevno sestavil predlagatelj sam, in je izdala poročilo. — Glavne točke Grabmayerjevega predloga so: 1. Zastavne pravice na poljskih in gozdnih posestvih se smejo ustanoviti le za neodpovedljive, v najdalje 60 letih v anuitetah odplačljive terjatve. 2. Terjatve, ki jih imajo na

poljskih in gozdnih posestvih kreditni zavodi, navezani na javno polaganje računov, se imajo, če se že sedaj ne odplačujejo v anuitetah, izpremeniti v anuitetne dolgeve in se imajo odplačati najdalje v 60 letih; dolžniku pa se mora dati možnost, da to dobo tudi skrajša. 3. Pri vseh prisilnih prodajah poljskih in gozdnih posestev morajo posredovati javni zavodi (deželni hipotečni zavodi) v svrhu, da očistijo posestva vseh odpovedljivih hipotek, ki se ne dajo amortizovati. 4. Deželni zakonodajni zstopi naj odločijo termine, kdaj stopi ta kreditna reforma v veljavo.

*** Madjarizacija v Hrvaški.** Uradni list ogrske državne železnice je priobčil imenovanje osmero novih učiteljev za madjarske železniške šole v Hrvaški.

*** Turški ministrski svet** je sprejel predlog, da se uvede v celi državi obvezni šolski obisk in da bodo državljani vseh treh veroizpovedanj (mozlimi, kristjani, judi) pri oddajanju državnih služb pogojno enakopravni. O obeh predlogih bo sklepal parlament.

*** Gonja proti Čehom.** Vlada je izdala na uradnike pri namestništvu v Pragi prepoved, da ne smejo biti člani izrazito narodnih društev. V češki javnosti je zbudila ta prepoved največje ogorčenje, ker je znano, da nemškimi uradniki nikoli ne brani, da bi ne smeli biti člani raznih vsenemških društev, ki obstoje v Pragi. Češki poslanci bodo o tej prepovedi izpregovorili resno basedo z vlado v parlamentu.

*** Stroški vojne.** V listu „Danzers Armeezeitung“ je nekdo izračunal, da bi nas vojna s Srbijo, ki bi trajala do podjarmjenja Srbije prilično 6 tednov, stala okroglo 700 milijonov kron, kar bi dalo z naraslimi stroški za podporo vdov in invalidov letno višjo obremenitev državnega proračuna za 60 milijonov kron.

*** 40 milijonov rubljev** je dovolila ruska дума za vojaške priprave in municijo. V tajni seji je pa dovolila 7 mil. 485.000 rubljev za dve leti za izboljšanje baltijskega brodomarja.

Jubilejski dar.

Učiteljstvo — sebi! Janko Žirovnikove Narodne pesmi za februar 45:73 K. Zadnjič izkazanih 461:13 K; doslej darovanih 506:86 K. Bog plati!

Vestnik.

Učiteljski dobrotniki. Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta so darovali: g. Janko Česnik, trgovec z manufakturnim blagom v Ljubljani, 5% odbitka za učiteljstvo prodano blago 41:40 K. (Pri tej priliki to narodno in solidno tvrdko p. n. učiteljstvu kar najtepleje priporočamo). G. Jenček Jernej, posestnik v Predjambi, plača za učiteljski konvikt vsled kazenske poravnave z tov. Josip Lipovec iz Bukovja zaradi razžaljenja časti 7:50 K. G. Ivan Benčina, gostilničar na Starem trgu pri Ložu, nabral na samskem zabavnem večeru 12 K. Dog plati!

Letnina za učiteljski konvikt so plačali ti-le tovariši in tovarišice: Anton Javoršek iz Sp. Šiške; Andrej Cvar iz Vel. Poljan; Anton Berginec, Karl Gruntar in Marija Kenda iz Sežane; Fran Jamšek iz Rajhenburga; Šampri Martin in Mahor Srečko iz Makol na Stajerskem. Bog plati!

Štiridesetletnica avstr. drž. šol. zakona. Letos, dne 14. maja, obhajamo štiridesetletnico avstr. drž. šol. zakona. Predsedstvo društva nemško-avstrijskih učiteljev že poziva vse člane društva, da se naj udeležijo ob tej priliki slavnosti, ki jo priredi društvo na Dunaju. — V okrožnici se pravi med drugim: „Duh, ki živi in diha v tej postavi, nima več svoje domovine na Avstrijskem!“

Kmečka stranka in učiteljstvo je naslov članka, ki ga je priobčila klerikalna „Gorica“ dne 9. t. m. Tamkaj beremo več imenitnih reči; n. pr.: Ko hitro stopijo „agrari“ na praktično polje deželne uprave, bodo morali... predlagati, da se učiteljstvo zniža sedanji prejemki... Pa tudi laže „Gorica“ Pravi, da se je shod učiteljstva — v mislih ima skupščino „Zaveze“ v Gorici — vršil pod patronanco vlade in poslancev slovenskega kluba! Kdo je še kdaj slisal kaj takega! Pod patronanco in še vladno povrhu! Vidi se, da sodijo goriški klerikali — po sebi! In dalje: Žalostno ulogo glede pretiranih nasvetov za učiteljske plače so tedaj prevzeli učitelji s Kranjskega. — Resnica je, da je imel dotični referat tov. Pesek in da so to zahteve vseh avstrijskega učiteljstva, ki pač ne pozna vsnega meja goriških klerikalcev in ki jih ne hodi izpraševati kaj naj učiteljstvo zahteva in kaj ne! In tako dalje...

Skladatelj — učitelj E. Adamič. Nekaj let sem razpisuje „Glasbena Matica“ častne nagrade za nove slovenske skladbe. Ocenodoposlanih novitet preskrbi v to izvoljena jury. Vsakokratni tozadevni razglasi zahteva, da pošljejo skladatelje svoje muzikalije pod posebno kuverto s poljubnim geslom, zopet v drugi kuverti pa naslov pesmi s pravim imenom skladatelja. Ker je izrečena tudi želja, naj se

konkurenčne skladbe ne odpošljejo lastnoročno pisane, zato je izključen vsak dvom o kakršni-bodi protekciji. Gospod Emil Adamič, učitelj v Kamniku, se kot skladatelj prav pridno poslužuje teh razpisov. Pa ne zaman! Med prvimi odlikovanci čitamo redno leto za letom njegovo ime. S prvo častno nagrado je bil odlikovan pred tremi leti za moški zbor „Franka“a. Od slovenske pevke „Zveze“ je bilo na predlanskem občnem zboru na sličen razpis prisojeno samo njemu častno priznanje za njegov moški zbor „Notranjska“. Lani, ob priliki „Gregorčičevega večera“, je dobil častno nagrado za prekrasno skladbo „Pri zibelci“, samospev s spremljevanjem klavirja. Letos pa so se prisodile častne nagrade 13 skladbam, med katerimi je 9 E. Adamičevih. Da se spozna njegova vsestranska skladateljska zmožnost, naj navedemo doslovno njegova nagrajena dela. 1. Barkarola, skladba za klavir, vložena pod geslom „Barkarola“. 2. Humoreska, skladba za klavir, vložena pod geslom: „Humoreska“. 3. Na lipici zeleni, besede Iv. N. Resmana, samospev s spremljevanjem klavirja, vložena pod geslom: „Na lipici zeleni“. 4. Nokturno, skladba za klavir, vložena pod geslom: „Nokturno“. 5. Planinec, besede Iv. N. Resmana, samospev s spremljevanjem klavirja, vložena pod geslom: „Planinec“. 6. Scherzando, „Jaz sem devete dežele kralj“, besede Rudolfa Maistrove, moški zbor, vložena pod geslom: „Scherzando“. 7. Slovanski dan, besede Simon Jenkove, moški zbor, vložena pod geslom: „Slovanski dan“. 8. Zapusčena, iz kraljedvorskega rokopisa, Fr. Levstik, mešan zbor, vložena pod geslom: „Zapusčena“. 9. Pri studencu, besede Iv. N. Resmana, samospev s spremljevanjem klavirja, vložena pod geslom: „Pri studencu“. — Zaeno s to najodličnejšo pohvalo, pa je dobil od istega glasbenega zavoda honorarja 305 K, kar je za ljudskošolskega učitelja tudi nekaj. — Če se pomisli, da skoraj ne izide številke „Novih akordov“, kjer bi ne bilo ene ali dveh njegovih skladb, če se upošteva, da je imel ravno preteklo leto mnogo opraviti z jubilejsko mladinsko spevoigrro „Slava cesarju Francu Jožefu I.“, tedaj smemo s ponosom konstatirati, da je naš Emil eden najproduktivnejših in najnadarjenejših slovenskih skladateljev. Z lastno pridnostjo se je povzpelo tako visoko, zakaj le na učiteljsku in v „Glasbeni Matici“ je študiral glasbeno vedo. To nas tembolj sili, da mu spričo zadnjih častnih nagrad čestitamo kar najiskrejeje. Drugam ob vsi svoji dobri volji ne more, ker učiteljska plača ni taka, da bi si mogel tekom let kaj prihraniti; za morebitne nadaljne glasbene študije bi se mu po sedanji praksi niti suplena ne plačalo; ustanov, ki bi omogočile izdatno nadaljno izobrazbo v glasbi, pa Slovenci tudi nimamo. Ob tem dejstvu se nam rodi natihoma vprašanje: Ali ni mogoče za nadarjene slovenske sinove prav nikjer dobiti kake gotove podpore? Da, samo resnične volje je treba! Rado se zatrjuje, da je sedanji kranjski deželni zbor po večini demokratski. Če je temu res tako, tedaj ne bo pretežavno in tudi za finance kranjske dežele ne bo preobtežljivo, da ne bi se mogle določiti kake tri stalne ustanove za nadarjene glasbenike, slikarje in kiparje. Saj za glasbenike naj jo dežela ustanovi. Deželnim poslancom E. Ganglu, dr. E. Lampetu in dr. Peganu kot ljubiteljem in poznavateljem glasbe bi kak tak predlog gotovo ne bil nevšečen. Ker nimamo nobenih drugih virov, zato naj v takih slučajih saj dežela ukrene za svoje kaj gotovega in stalnega.

Delavci in ml. „Rdeči Prapor“, glasilo slov. soc. demokratskega delavstva, začne z aprilom izhajati po trikrat na teden. Tako skrbje delavci za svoje glasilo. In mi?!

Pravičnost ni več! Krščansko socialna zveza je imela v Ljubljani svoj občni zbor. Govoril je tudi deželni odbornik dr. Pegan, ki je poudarjal, da je število članov samratno nizko ter dejal: „Kdor ni član, ta ni mara ničesar od nas pričakovati, vsaj jaz ne storim ničesar več zatake!“ Izkaznica zveze bo odslej priporočilo pri klerikalnih veljakah! Ta bo menda odtehtala za vse druge sposobnosti; no saj smo v novi eri že navajeni takega postopanja. Pravičnost so ubili, zatorej živimo v brezpravnosti, korupcije in podkupljenih značajev! Res, lepo je tako življenje! In lepi so možje takega krščanskega naziranja! Jokaj se, milo nebo!

Pohvalna beseda. V književnem poročilu piše „Popotnikov“ recenzent v 2. št. tudi to-le: „Ob koncu si ne moremo kaj da bi... ne pohvalili Učiteljske tiskarne. Sploh opazujemo, da prihajajo iz prav omenjene tiskarne kaj krasna dela in to tako z ozirom na tisk kakor tudi z ozirom na papir in obliko. Tiskarno priporočamo vsem onim, ki si žele okusnih del v vsakem oziru.“ — Naša želja je, da bi te besede uvaževalo vsaj — učiteljstvo! Svoji k svojim!

Okrajna učit. konferenca za logaški okraj se vrši dne 30. junija t. l. v šolskem poslopju v Dol. Logatcu. Poleg običajnih točk je na dnevnem redu tema „Praktična uporaba